

2. Hvis opfyldelsesstedet for en kontraktlig forpligtelse er bestemt af parterne ved en aftale, der er gyldig i henhold til den nationale lovgivning, der finder anvendelse på kontrakten, er retten på dette sted kompetent til at påkende tvister vedrørende denne forpligtelse i henhold til konventionens artikel 5, nr. 1, uafhængigt af, om formkravene i artikel 17 er opfyldt.

I sag 56/79

angående en anmodning, som i medfør af artikel 3 i protokollen af 3. juni 1971 vedrørende fortolkning af Det europæiske Fællesskabs konvention af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, af Bundesgerichtshof er indgivet til Domstolen for i den sag, som verserer for nævnte ret mellem

Kaufmann SIEGFRIED ZELGER, boende München 75, Thalkirchner Straße 81, Großmarkthalle,

og

Kaufmann SEBASTIANO SALINITRI, boende Mascali, Casella Postale 10, Italien

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 5 og artikel 17 i ovennævnte konvention,

afsiger

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten H. Kutscher, afdelingsformændene A. O'Keefe og A. Touffait, dommerne J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore, Mackenzie Stuart, G. Bosco, T. Koopmans og O. Due,

generaladvokat: F. Capotorti
justitssekretær: A. Van Houtte

følgende

DOM

Sagsfremstilling

Forelæggelseskendelsen og de skriftlige indlæg, der er indgivet i henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende statuten for EØF-Domstolen, kan sammenfattes således:

I — De faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne

Siegfried Zelger, sagsøger i hovedsagen, er handlende (Kaufmann) i München i Forbundsrepublikken Tyskland, og Sebastiano Salinitri, sagsøgte i hovedsagen, er handlende (Kaufmann) i Mascali på Sicilien i Italien.

Efter flere års forretningsforbindelser er der opstået en tvist vedrørende et påstået restbeløb efter et lån fra årene 1975 og 1976: Sagsøger havde ved Landgericht München I anlagt sag med påstand om, at sagsøgte skulle tilbagebetale dette restbeløb, idet sagsøger gjorde gældende, at parterne mundtligt og udtrykkeligt havde aftalt München som betalingssted. Landgericht München I afviste søgsmålet med den begrundelse, at den ikke havde international kompetence, og sagsøgers appel til Oberlandesgericht München var ligeledes resultatløs. Denne ret udtalte, at en mundtlig aftale om opfyldelsesstedet ikke i sig selv var tilstrækkeligt til at begrunde en international kompetence, og at en sådan aftale kun kunne skabe et værneting, såfremt formkravene i artikel 17 i konventionen om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser

i borgerlige sager, herunder handels-sager, var blevet opfyldt; sagsøger har indanket sagen for Bundesgerichtshof, for hvilken han har opretholdt sit krav.

Bundesgerichtshof — tredje civile afdeling — har den 15. marts 1979 afsagt kendelse, i hvilken den i henhold til artikel 3 i protokollen af 3. juni 1971 vedrørende fortolkningen af konventionen af 27. september 1968 og i henhold til den tyske lov af 7. august 1972 har anmodet Domstolen om præjudiciel afgørelse af følgende spørgsmål:

»Kan en formløs og efter national ret — her tysk — gyldig vedtagelse mellem handlende (Vollkaufleute) af det sted, hvor den forpligtelse, der ligger til grund for sagen, skal opfyldes, skabe et værneting efter konventionens artikel 5, nr. 1, eller er en sådan vedtagelses gyldighed betinget af, at formkravene i konventionens artikel 17 er opfyldt?«

II — Skriftlige indlæg til EØF-Domstolen

I henhold til artikel 20 i statuten for EØF-Domstolen er der indgivet skriftlige indlæg af sagsøger i hovedsagen, repræsenteret af dr. Nirk, advokat ved Bundesgerichtshof i Karlsruhe, af regeringen for Det forenede kongerige Storbritannien og Nordirland, repræsenteret af sin befuldmægtigede, Assistent Treasury Solicitor R. D. Munrow, og af

Kommissionen, repræsenteret af sin juridiske konsulent, Rolf Wägenbaur, som befuldmægtiget, bistået af advokat Wolf-Dietrich Krause-Ablass, Düsseldorf.

Konventionens artikel 5 berøres ikke af artikel 17, hvis formål blot er at begrænse parternes handelfrihed, hvad angår generelle værnetingsaftaler.

A — Indlæg fra sagsøger i hovedsagen

Sagsøger i hovedsagen har først gjort gældende, at i henhold til konventionens artikel 5, nr. 1, »har opfyldelsesstedets værneting også international kompetence«.

Sagsøger har anført, at Domstolen i dom 12/76, (*Tessili mod Dunlop*, Sml. 1976, s. 1473) har udtalt, at det tilkommer den nationale ret, hvortil sagen er indbragt, at afgøre, om det sted, hvor forpligtelsen er opfyldt, eller skal opfyldes, »er beliggende inden for rettens stedlige kompetence«, altså at træffe afgørelse om, hvilken lov der er anvendelig på det pågældende retsforhold, og »i overensstemmelse med denne lov fastlægge den omtvistede kontraktmæssige forpligtelses opfyldelsessted«. Domstolen har ligeledes udtalt, »at det ikke forekommer muligt at give nærmere anvisninger om fortolkningen af henvisningen i konventionens artikel 5, nr. 1, til kontraktmæssige forpligtelsers »opfyldelsessted«.

Eftersom Domstolen henviser til national ret ved fortolkningen af begrebet »opfyldelsessted«, mener sagsøger i hovedsagen, at »aftalen om opfyldelsesstedet, som i henhold til national ret er gyldigt indgået — selv om den er indgået mundtligt — skal anses for et gyldigt og tilstrækkeligt kompetencegrundlag for undtagelsesværnetinget i konventionens artikel 5, nr. 1.«

Da »fællesskabslovgiver har overladt det til den nationale lovgiver«, at definere og præcisere indholdet af begrebet »opfyldelsessted« har sagsøger i hovedsagen anført, at »fællesskabslovgiver« også har overladt den nationale lovgiver at fastsætte betingelserne for, at et opfyldelsessted og hermed også et særligt opfyldelsessteds værneting kan bestemmes ved aftale.

Sagsøger har følgelig foreslået, at det stillede spørgsmål besvares således:

»En formløs og efter national ret — her tysk — gyldig vedtagelse mellem handlende (Vollkaufleute) af det sted, hvor den forpligtelse, der ligger til grund for sagen, skal opfyldes, skal kun opfylde betingelserne i den nationale ret for at skabe et værneting efter konventionens artikel 5, nr. 1. En sådan vedtagelses gyldighed er ikke betinget af, at formkravene i konventionens artikel 17 er opfyldt.«

B — Kommissionens indlæg

Kommissionen har under henvisning til dom 12/76, (*Tessili* (nævnt ovenfor)), anført, at det sted, hvor den forpligtelse, der ligger til grund for sagen, skal opfyldes, skal bestemmes i henhold til den lov, der er anvendelig på den omtvistede forpligtelse i medfør af lovkonfliktreglerne ved den ret, sagen er indbragt

for. Hvis en aftale mellem parterne om opfyldelsesstedet er gyldig i henhold til denne lov, er retten på opfyldelsesstedet således kompetent i henhold til konventionens artikel 5, nr. 1. Herved skabes »et særligt værneting med snæver tilknytning til den omtvistede kontraktmæssige forpligtelse«. Da denne skal opfyldes på det vedtagne sted, »er dette sted også bestemmende for opfyldelsesstedets værneting«.

Kommissionen er af den opfattelse, at den herfra afvigende opfattelse hos Landgericht München I og Oberlandesgericht München må forkastes af følgende to grunde:

»1. De to retters afvigende synspunkt er ganske vist i overensstemmelse med de gældende bestemmelser i Forbundsrepublikken Tyskland: den tyske lovgiver har begrænset adgangen til at indgå værnetingsaftaler» i henhold til den nye udgave af artikel 38 I ZPO (civilprocesloven)« og har bestræbt sig på at forhindre, at disse begrænsninger indirekte kan omgås ved en aftale vedrørende opfyldelsesstedet, ifølge Kommissionen for at undgå »at betingelserne i konventionens artikel 17 vedrørende værnetingsaftaler kan omgås«.

Men i konventionen findes der ingen sådanne begrænsninger, hvilket viser, at konventionens forfattere »ikke har villet begrænse adgangen til at skabe et værneting via en aftale om opfyldelsessted i samme omfang som adgangen til at indgå værnetingsaftaler efter artikel 17 er begrænset«.

Endvidere er det urigtigt at hævde, at aftaler om opfyldelsessted kun kan skabe et værneting efter artikel 5, nr. 1, når formkravene i artikel 17 er opfyldt. Er en formløs vedtagelse af opfyldelsesstedet — i henhold til den lov, der finder anvendelse ved be-

stemmelsen af det sted, hvor den forpligtelse, der ligger til grund for sagen, skal opfyldes — herefter gyldig, er der ingen grund til »at retten på det sted, hvor den forpligtelse, der ligger til grund for sagen, skal opfyldes i henhold til en formløs vedtagelse mellem parterne, fratages sin kompetence«.

2. De to retter har endvidere anført, at begrebet »det sted, hvor den forpligtelse, der ligger til grund for sagen, skal opfyldes« i konventionens artikel 5, nr. 1, kun omfatter et opfyldelsessted, der er fastsat ved lov, men ikke et kontraktmæssigt opfyldelsessted.

Ifølge Kommissionen er det imidlertid uvæsentligt, om opfyldelsesstedet fastsættes i henhold til en lovbestemmelse eller ved formløs aftale mellem parterne;

hvad angår værneting efter konventionens artikel 5, nr. 1, er det tilstrækkeligt ud fra de for kontrakten gældende regler at fastslå det sted, hvor den forpligtelse, der ligger til grund for sagen, skal opfyldes.«

Følgelig har Kommissionen foreslået, at det præjudicielle spørgsmål besvares således:

»En formløs og efter den pågældende nationale ret gyldig vedtagelse vedrørende det sted, hvor den forpligtelse, der ligger til grund for sagen, skal opfyldes, skaber et værneting efter artikel 5, nr. 1 i konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, uden at en sådan vedtagelses gyldighed er betinget af, at

formkravene i konventionens artikel 17 er opfyldt«.

C — Indlæg fra regeringen for Det forenede Kongerige

Regeringen for Det forenede Kongerige har anført, at artikel 5 angår en række særlige værning »som på grund af den tilknytning, som sagsgenstanden har med et bestemt sted inden for disse retters stedlige kompetenceområde, gøres kompetente sammen med sagsøgtets hjemting.« Men i kontraktforhold er det stedet for opfyldelsen af kontrakten, som udgør den faktiske snævre tilknytning. I de andre i artikel 5 nævnte tilfælde er det en særlig faktisk situation, som medfører, at de nævnte retter er kompetente. Det forenede Kongerige har følgelig anført, at »det eneste kriterium altså er, om de nødvendige faktiske betingelser er opfyldt«.

Også hvad artikel 5, nr. 1, angår, er det eneste kriterium således, om det sted, hvor den forpligtelse, der ligger til grund for sagen, skal opfyldes, er beliggende inden for en bestemt rets stedlige kompetence. Alle andre momenter — eksempelvis om parterne udtrykkeligt, skriftligt eller mundtligt, har vedtaget et opfyldelsessted — er uden betydning.

Det forenede Kongerige har desuden bemærket, at »såfremt opfyldelsesstedet, der danner grundlag for værning, er henhold til artikel 5, nr. 1, kun kunne aftales under overholdelse af formkrav, som dem, der er fastsat i artikel 17 for værningsskiftaler, kunne ingen mundtlig aftale falde ind under artikel 5«. Selv om artikel 17 kun måtte angå parternes aftale om opfyldelsesstedet, er Det fore-

nede Kongerige ikke desto mindre af den opfattelse, at »følgerne ville blive vilkårlige og lidet tilfredsstillende«.

Det forenede Kongerige har også anført, at Domstolen i *Tessili*-dommen har udtalt, at det sted, hvor den forpligtelse, der ligger til grund for sagen, skal opfyldes, skal bestemmes »i henhold til den lov, der er anvendelig på den omtvistede forpligtelse i medfør af lovkonfliktreglerne ved den ret, sagen er indbragt for«. Det forenede Kongerige er derfor af den opfattelse, at »uanset hvilket opfyldelsessted anvendelsen af den nationale ret har ført til, skal dette sted også være afgørende for undtagelsesværningen i artikel 5, nr. 1«.

Af denne grund kan de formkrav, der stilles til værningsskiftalerne i konventionens artikel 17, ikke kræves opfyldt ved en aftale om »opfyldelsessted«. Efter artikel 17 kan parterne aftale, at en ret skal være enekompetent. Denne enekompetence har forrang for, og fortænger konventionens normale værningsskifteregler, mens artikel 5 »omhandler en faktisk situation, som ... skaber en snæver tilknytning til en anden ret«, som på grund af denne tilknytning må betragtes »som et fakultativt værningsskifte«.

I forbindelse med artikel 17 har Det forenede Kongerige henledt Domstolens opmærksomhed på artikel 11 i konventionen af 9. oktober 1978 om kongeriget Danmarks, Irlands og Det forenede kongerige Storbritanniens og Nordirlands tiltrædelse af konventionen af 1968 om fuldbyrdelse af retsafgørelser, og på fortolkningsprotokollen af 1971. Af artikel 11 fremgår, at den nuværende affattelse af artikel 17 »er for streng«; dens affattelse bliver da også ændret, når tiltrædelseskonventionen bliver ratificeret. Det er følgelig »fuldstændigt utilfredsstillende at anvende de nuværende kriterier i artikel 17 på vedtagelser af

opfyldelsesstedet for en kontraktmæssig forpligtelse».

umiddelbar anvendelse af nationale retsregler».

Det forenede Kongerige har følgelig foreslået, at det præjudicielle spørgsmål besvares således, at »retterne på det sted, hvor den forpligtelse, der ligger til grund for en bestemt sag, skal opfyldes, er kompetente til at påkende tvister vedrørende denne forpligtelse, uanset om opfyldelsesstedet er blevet fastsat enten ved en formel eller formløs vedtagelse, eller udledt forudsætningsvis af bestemmelser i en kontrakt, som intet bestemmer om opfyldelsesstedet, eller ved

III — Mundtlige forhandlinger

I retsmødet den 15. november 1979 har Kommissionen, repræsenteret under den mundtlige forhandling af sin juridiske konsulent, Rolf Wägenbaur, bistået af advokat Wolf-Dietrich Krause-Ablass, Düsseldorf, afgivet mundtlige indlæg.

Generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 11. december 1979.

Præmisser

Ved kendelse af 15. marts 1979, indgået til justitskontoret den 11. april 1979, har Bundesgerichtshof i medfør af artikel 3 i protokollen af 3. juni 1971 vedrørende fortolkningen af Bruxelles-konventionen af 27. september 1968 (herefter benævnt konventionen) forelagt Domstolen et spørgsmål vedrørende fortolkningen af konventionens artikel 5, nr. 1, og artikel 17.

Dette spørgsmål er blevet rejst under en sag mellem to handlende (Kaufleute), den ene bosat i München i Forbundsrepublikken Tyskland og den anden i Mascati i Italien, og drejer sig om tilbagebetaling fra sagsøgte i hovedsagen af et lån, som sagsøgeren i hovedsagen skal have ydet ham. Sagsøgeren anlagde sag ved Landgericht München under henvisning til en mundtlig aftale, hvorefter München var fastsat som betalingssted, men Landgericht erklærede sig inkompetent, for det første fordi en blot mundtlig aftale om opfyldelsesstedet ikke var tilstrækkelig til at skabe en international kompetence, og for det andet fordi en sådan aftale kun kunne skabe et værneting, hvis formkravene i konventionens artikel 17 var opfyldt. Efter at

denne afgørelse var blevet stadfæstet af Oberlandesgericht München, indgav sagsøgeren i hovedsagen revisionsanke til Bundesgerichtshof, som har stillet følgende spørgsmål:

»Kan en formløs og efter national ret — her tysk — gyldig vedtagelse mellem handlende (Vollkaufleute) af det sted, hvor den forpligtelse, der ligger til grund for sagen, skal opfyldes, skabe et værneting efter konventionens artikel 5, nr. 1, eller er en sådan vedtagelses gyldighed betinget af, at formkravene i konventionens artikel 17 er opfyldt?«

- 2 Det fremgår af formuleringen af dette spørgsmål, at den nationale ret ønsker oplyst, om en aftale som den beskrevne for at kunne skabe et værneting efter konventionens artikel 5 skal opfylde formkravene i konventionens artikel 17, hvorefter en ret i en kontraherende stat, som er udpeget af parterne — hvoraf mindst én har bopæl på en kontraherende stats område — til at påkende allerede opståede tvister eller fremtidige tvister i anledning af et bestemt retsforhold, er enekompetent, såfremt den er udpeget ved en skriftlig aftale eller ved en mundtlig aftale, der er skriftligt bekræftet.
- 3 Det må bemærkes, at artikel 5, nr. 1, konventionens afdeling 2 om »specielle kompetenceregler« skaber et undtagelsesværneting i forhold til den almindelige værnetingsregel i konventionens afdeling 2; artikel 5, hvorefter en person, der har bopæl på en kontraherende stats område, kan sagsøges ved retten på det sted, hvor forpligtelsen er opfyldt, eller skal opfyldes, indfører et kompetencekriterium, som er afhængigt af sagsøgerens valg, og som er begrundet i, at der er en direkte tilknytning mellem sagen og den ret, som får den forelagt.
- 4 Derimod bestemmer artikel 17 i konventionens afdeling 6 om »aftaler om kompetence«, at den af parterne i den foreskrevne form udpegede ret er enekompetent, og artiklen udelukker således såvel de generelle kompetence-

regler i konventionens artikel 2 som de specielle kompetenceregler i artikel 5 uden hensyn til en mulig objektiv sammenhæng mellem det omtvistede retsforhold og den udpegede ret. Heraf fremgår, at opfyldelsesstedets værneting i henhold til artikel 5, nr. 1, og det aftalte værneting i henhold til artikel 17 er to forskellige begreber, og at kun værnetingsaftaler er undergivet formkravene i konventionens artikel 17.

- 5 Hvis altså kontrahenterne ifølge den lovgivning, der finder anvendelse, på de heri fastsatte betingelser kan udpege opfyldelsesstedet for en forpligtelse, uden at der gælder særlige formkrav, er aftalen vedrørende opfyldelsesstedet for forpligtelsen tilstrækkelig til at skabe et værneting på samme sted i henhold til konventionens artikel 5, nr. 1.

- 6 Det af Bundesgerichtshof stillede spørgsmål skal derfor besvares således, at hvis opfyldelsesstedet for en kontraktlig forpligtelse er bestemt af parterne ved en aftale, der er gyldig i henhold til den nationale lovgivning, der finder anvendelse på kontrakten, er retten på dette sted kompetent til at påkende tvister vedrørende denne forpligtelse i henhold til artikel 5, nr. 1, i Bruxelleskonventionen af 27. september 1968 uafhængigt af, om formkravene i artikel 17 er opfyldt.

Vedrørende sagens omkostninger

- 7 De udgifter, der er afholdt af regeringen for Det forenede Kongerige og af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres.

- 8 Da sagen i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse vedrørende sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN

vedrørende det spørgsmål, som er forelagt den af Bundesgerichtshof ved kendelse af 15. marts 1979, for ret:

Hvis opfyldelsesstedet for en kontraktlig forpligtelse er bestemt af parterne ved en aftale, der er gyldig i henhold til den nationale lovgivning, der finder anvendelse på kontrakten, er retten på dette sted kompetent til at påkende tvister vedrørende denne forpligtelse i henhold til artikel 5, nr. 1, i Bruxelles-konventionen af 27. september 1968 uafhængigt af, om formkravene i artikel 17 er opfyldt.

Kutscher	O'Keeffe	Touffait	Mertens de Wilmars	Pescatore
Mackenzie	Stuart	Bosco	Koopmans	Due

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 17. januar 1980.

A. Van Houtte
Justitssekretær

H. Kutscher
Præsident

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT F. CAPOTORTI FREMSAT DEN 11. DECEMBER 1979 ¹

Høje Ret.

1. Bruxelles-konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence

og fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, bestemmer som De ved, at i kontraktsforhold kan retten på det sted, »hvor den

¹ — Oversat fra italiensk.